

Ivana Zajc

Peter Svetina: Timbuktu, Timbuktu.

Ilustriral Igor Šinkovec.

Dob: Založba Miš, 2019.

Že naslovnica slikanice z intrigantnim naslovom *Timbuktu, Timbuktu*, pod katero sta se podpisala pisatelj Peter Svetina in ilustrator Igor Šinkovec, nastavi ton celotnega dela. Je dinamična, izraža radostno razpoloženje in ilustrira različne drobne dogodke. Novo Svetinovo delo naniza več kot štirideset kratkih besedil, vsako ima le nekaj vrstic, a deluje kot pomensko zaokrožena celota. Zgodbe v enem zamahu izrišejo vsakdanje trenutke, ki pa jih prevzemajo fantastični pripetljaji. Te izjemno duhovite kratke nesmiselnice temeljijo na načelu asociacije in proste domišljije. Kljub omejeni dolžini so pomensko zelo goste; branje se pri zadnji piki ne konča, saj zaradi nenavadnih podob spodbujajo pogovor. Podobje je inovativno in nepričakovano, motivi so zelo različni in se nanašajo na nove izkušnje poosebljenih predmetov, živali in oseb. Tako srečamo ščipalko, ki je padla na nos, avto, ki si viha brke, kita, ki se je naselil v luži, kokoško, ki zoba vesolje, dedka, ki v vrečo lovi zrak, in debelega moža, ki okrog sebe zida hišico. Včasih nastopijo tudi abstraktnejši liki, denimo senca, ki podi temne oblake, ali deli človeškega telesa, denimo noge gospoda Terčelja.

Čeprav v zgodbah nastopajo in so individualno poimenovane – na primer teta Frančiška, Kojot Stanislav, stric Friderik –, besedila ne dajejo poudarka literarnim osebam, ampak dogajanju. Liki niso okarakterizirani, o njih ne izvemo pravzaprav nič partikularnega. V zgodbi se pojavijo brez

posebnih razlag, zato je bralec tisti, ki mora zapolniti to vrzel. S tem odpade tudi neposredna identifikacija s književnimi liki, ki zaznamuje otroško branje; namesto tega je v ospredju prikazovanje pojavov, ki si jih otrok predstavlja in jih doživlja. V nekaterih besedilih likov sploh ni, saj denimo razlagajo, kako se plava v zraku in kako v mleku.

Vsaka zgodba odpre nov svet, le redko so medsebojno vsebinsko povezane. Pojavlja se *nonsens* predstav – dogajajo se blazno nenavadne stvari: volk poje umazano perilo in zaspi; potko zebe, zato se zapne od levega do desnega roba, otroci pa se sprašujejo, kam je izginila; kamele v puščavi s svojimi očmi premikajo sonce. Zgodbe pogosto izhajajo iz neke podobe, ki je zelo preprosta, celo vsakdanja, in ki si jo zlahka predstavljamo, zato je primerno izhodišče za domišljjsko iskrenje, ki sledi. Tako teta Frančiška na primer na rami nosi gugalnico, ki spominja na torbico: “Če je zagledala primerno vejo, je obesila nanjo gugalnico in se gugala. Gugali so se tudi otroci in papige in piščanci in podgane iz šolske kleti. Gugale so se tudi zvezde. Fc! Fiiiiju! So letele z gugalnice, ko so se odrinile.” Primer kaže postopek, ki se v teh besedilih pogosto pojavlja: iz preprostega predmeta se prek nizanja novih asociacij razvije domišljjsko popotovanje, ki presega začetno situacijo – like, prostor, čas. Vsakdanje podobe zavzame domišljija, ki ne priznava fizičnih meja. Tako gre denimo veslo strica Friderika na počitnice, kjer “počne vse mogoče, samo vesla ne”, z letalom leti nad puščavo, visokimi gorami in silnimi morji. Zgodbe nizajo bogate podobe in jih ne razlagajo, vso odgovornost predstavljanja, dojetanja in doživljanja prestavijo na mladega bralca – in prav je tako. *Timbuktu, Timbuktu* je otroška knjiga, ki mladi domišljiji daje prostor, ji zaupa in jo spoštuje.

Slikanico odlikujejo barvite, vitalistične ilustracije Igorja Šinkovca v mešani tehniki, ki besedilo odlično dopolnjujejo z novimi vsebinami, predvsem zato, ker so dinamične, hudomušne in nepričakovane. Pogosto se osredotočijo na en sam predmet, včasih nadaljujejo zgodbo iz besedila, spet drugič prosto združijo več zgodb v eno ilustracijo, kar še stopnjuje proste asociacije iz besedil. V slikah ta čudni svet ni prikazan kot nekaj nadnaravnega, čudežnega, ampak kot nekaj povsem običajnega in igrivega. Tako je tudi v besedilih, kjer se ravni domišljije in dejanskosti združita v eno. Pozicija, s katere pripovedovalec niza pripovedi, je nevtralna. Dogajanje posreduje tretjeosebni pripovedovalec, ki bralca postavi v zorni kot zunanjega opazovalca. Ta se nenavadnim ali že kar fantastičnim dogodkom ne čudi in jih ne komentira, ampak zgolj opisuje, kaj se dogaja. Ne razlaga, ne pojasnjuje, kako so domišljjski prizori mogoči, niti jih ne predstavlja kot nadnaravne dogodke. Tudi to bralca nenehno izziva, da jih

skuša razumeti, doživeti in interpretirati. Tako otroka delo emancipira – vsaka od zgodb je zgolj odskočna deska, s pomočjo katere lahko naprej napleta svoje pripovedi in pusti domišljiji, da se razraste. Zanimivo je, da se pojavljajo tudi zgodbe, ki zgolj opisujejo neki predmet, neko okolje, ki v resnici ni posebej fantastično, a ker knjiga bralca že prej naravna na iskanje nenavadnih povezav, jih išče tudi v teh zgodbah.

Slogovno v delu prevlada opisnost, ki mestoma seže v liričnost. Stilno je delo zelo izpiljeno, besedila se odlično berejo na glas, saj preprosta skladnja in kratki stavki vzdržujejo ritem. K temu prispevajo tudi ponavljanja in zveneče *nonsensne* besedne zveze, zaradi katerih se teksti spogledujejo s poezijo v prozi. Veliko pozornosti je namenjene slogu, ritmu in zvenu. V splošnem pa je odnos do besed v tej knjigi igriv. Načelo narobnosti, obratnosti, ki ga mladi bralci dobro sprejemajo, se v teh zgodbah izkaže kot odlična strategija za doseganje humornih učinkov. Tako je denimo gospa hotela spiti svojo kavo, a je namesto tega – “golt! golt!” – kava spila gospo. Delo pri mladih bralcih spodbuja izkušnjo užitka jezika, saj v njem mrgoli besednih iger, bistrournih nesmislov, skrajno nenavadnih povezav med pojmi in različnih domislic. Tako nekdo zvečer ugasne svet(ilko), oranžno svetlobo lahko lupiš kot pomarančo, tramvaj vozi ljudi iz vasi Tja v vas Nazaj, vaščani iz vasi Tja so šli tja, četudi so šli nazaj, zlohota rozina se skriva v jogurtu ... Jezik se v tej knjigi pogosto prelevi v igro označevanja. A teh jezikovnih učinkov ni preveč, zgodbe ravno prav začinijo. Knjigi uspe ponuditi izjemno inventivno besedišče, postavljeno v preproste skladenske strukture in kratke pripovedi, ki so, vsaka posebej, zaključene celote. V njih se nekaj zgodi, nekam nas odnesejo, nekaj nas preseneti, nasmeji, nekaj ni logično, nekaj je divje, nekaj nas očara.

Otroška književnost je poligon za raztezanje domišljije in užitek ob branju – to je paradigma te knjige, ki mladega bralca nikakor ne podcenjuje. Eno od besedil razlaga, kaj pomeni naslovni izraz Timbuktu, ki sicer označuje mesto v afriški državi Mali, kraj, ki je bil nekdanje središče strpnosti. A Timbuktu je v resnici neulovljiv pojem. Pomeni varen kraj, kjer se igramo, kjer so ljudje, ki nas imajo radi, kjer “raste za vsakega ena zemlja in zori zmeraj za vsakega po en paradajz”.